

Uczniowski Kodeks Etyki Użytkowania Sztucznej Inteligencji

stworzony przez człowieka

Poniższe wytyczne opierają się na sytuacji ze stycznia 2024 roku.

W przyszłości będą one w razie potrzeby aktualizowane.

Preambuła

Kodeks Etyki Użytkowania Sztucznej Inteligencji to zbiór najważniejszych wartości, o których powinny pamiętać osoby korzystające ze sztucznej inteligencji¹. Powstał on, ze względu na dynamiczną przemianę naszego świata z analogowego na cyfrowy, która poskutkowała rozwojem SI i zwiększeniem się liczby osób z niej korzystających. Zmiana ta otworzyła wiele nowych możliwości, ale jednocześnie może skutkować powstaniem pewnych zagrożeń, dlatego trzeba korzystać ze sztucznej inteligencji rozważnie.

Wkraczamy w epokę, w której z każdym kolejnym krokiem w rozwoju sztucznej inteligencji, mamy coraz większą trudność z rozpoznaniami, które treści wygenerowane są przez sztuczną inteligencję, a które stworzone są przez człowieka. Nie jest to też zresztą kwestia jednoznaczna – w końcu w wielu przypadkach sztuczna inteligencja jest używana jako wsparcie przy tworzeniu treści, mające na celu odciążyć twórcę od najbardziej żmudnych części pracy.

Kodeks ten został stworzony w celu ułatwienia tego, poprzez wskazanie etyki jej używania i zawsze aktualnych norm, jakich powinno się przestrzegać, stosując ją.

¹ sztuczna inteligencja - sztuczna inteligencja [SI] lub [AI] (z ang. Artificial Intelligence) - zdolność maszyn do wykazywania ludzkich umiejętności, takich jak rozumowanie, uczenie się, planowanie i kreatywność

Transparentność

- Transparentność w użyciu AI ma na celu zagwarantowanie, że odbiorcy treści będą mieli świadomość, czy mają do czynienia z treściami stworzonymi przez człowieka, czy przez AI.
- Należy dokładnie zapoznać się z regulaminem danego narzędzia SI oraz ze schematem jego działania przed tworzeniem treści z jego wykorzystaniem.
- Obowiązkiem pracowników szkoły zalecających użycie danego narzędzia SI jest poinformowanie uczniów i rodziców lub opiekunów prawnych, czego mogą się spodziewać i jakiego rodzaju błędów wypatrywać.
- Do treści generowanych przez AI należy podchodzić krytycznie i zgodnie z zasadą ograniczonego zaufania. Zaleca się zapoznanie z najczęściej popełnianymi przez wykorzystywane narzędzie SI błędami, w celu zrozumienia jego sposobu działania oraz, czy może w jakiś sposób zaszkodzić tworzonym treściom.
- Na etapie tworzenia treści rekomendowane jest używanie programów, które wskazują źródła, z których korzystają, takie jak Perplexity.
- Każda treść wygenerowana przez sztuczną inteligencję musi być skontrolowana przez generującą ją osobę, mając na celu wykrycie i skorygowanie ewentualnych błędów.
- Przy publikacji treści wygenerowanych przy pomocy AI, powinno się widocznie wskazać to, że dana treść nie została stworzona przez człowieka, jaki program został użyty do jej wygenerowania oraz jakie zostały użyte prompty (komendy).
- Niedopuszczalne jest przedstawianie treści wygenerowanej za pomocą narzędzia AI jako pracy własnej.

Prywatność i bezpieczeństwo

- Uczniowie zobowiązują się przy korzystaniu z narzędzi SI do poszanowania prywatności innych członków społeczności szkolnej oraz osób z nią związanych.
- Wszelkie korzystanie z narzędzi SI powinno odbywać się bez odwoływania się do konkretnych osób, wydarzeń czy miejsc, które mogłyby doprowadzić do przypadkowego ujawnienia poufnych informacji.
- W przypadku wykorzystywania narzędzi SI w ramach zajęć edukacyjnych rolą nauczycieli jest zapoznanie uczniów z warunkami korzystania z danej usługi i, gdy jest to wymogiem, powiadomienie rodziców lub opiekunów prawnych i uzyskanie ich zgody na używanie przez ich dziecko narzędzi SI - brak uzyskania zgody opiekunów prawnych na korzystanie z narzędzi SI w ramach zajęć edukacyjnych nie może w żadnym stopniu wykluczać uczniów z procesu edukacyjnego.
- Nie można bez wyraźnej zgody wykorzystywać lub manipulować dobrami osobistymi, przede wszystkim wizerunkiem i głosem, osób trzecich.
- Nie należy udostępniać narzędziom SI własności intelektualnej innych osób, np. autorskiej pracy uczniów i/lub nauczycieli, bez wyraźnie uzyskanej zgody.
- Nawet w przypadku uzyskania zgody, członkowie społeczności szkolnej nie powinni działać w złą wiarę, w sposób szkodzący drugiej osobie, naruszający jej godność.
- W przypadku, gdy wykorzystywane przez szkołę narzędzia SI okażą się szkodliwe dla prywatności jej użytkowników, odpowiedzialność ponoszą dorośli, tj. nauczyciele i pracownicy szkoły, wskazujący te narzędzia w ramach zajęć edukacyjnych.

Szacunek i Inkluzywność

- Uczniowie mają prawo wyrażać swoje poglądy i opinie przy użyciu narzędzi oferowanych przez sztuczną inteligencję.
- Sztucznej inteligencji nie można wykorzystywać, by szerzyć myśli i idee zawierające w sobie nienawiść bądź dyskryminujące jakiegokolwiek grupy społeczne.
- Narzędzia sztucznej inteligencji powinny być wykorzystywane zgodnie z ideami praw człowieka, zwłaszcza wzajemnego szacunku, tolerancji i egalitaryzmu.

Odpowiedzialne korzystanie

- Z narzędzi SI należy korzystać w sposób odpowiedzialny, uczciwy, rzetelny, z poszanowaniem praw autorskich oraz oryginalnych źródeł.
- Należy unikać działań, które naruszają normy etyczne i prawne oraz statut szkoły.
- Autor danej pracy jest odpowiedzialny za informacje, które przedstawia, zatem powinien zweryfikować informacje, które generuje sztuczna inteligencja.
- Narzędzi AI nie można używać do rozpowszechniania dezinformacji, ze szczególnym uwzględnieniem treści tworzonych przy pomocy technologii *deepfake*².
- Prace wykonane przez uczniów nie mogą w całości składać się z treści wytworzonych przez narzędzia sztucznej inteligencji wygenerowanych za pomocą promptów (komend). Narzędzia SI powinny stanowić jedynie wsparcie w procesie twórczym, a stworzona przez nie treść nie może stanowić całości pracy.

² *deepfake AI* - rodzaj sztucznej inteligencji wykorzystywanej do tworzenia przekonujących fałszywych obrazów, audio i wideo.

Dla nauczycieli

- Z uwagi na zanikające kompetencje krytycznego myślenia u młodszych pokoleń, nauczyciele powinni kłaść nacisk na pracę własną uczniów - rozwój pracy twórczej, krytycznego oraz analitycznego myślenia, a zwłaszcza kompetencji społecznych, umiejętności współpracy oraz zdolności retorycznych.
- Przy ustalaniu zasad korzystania z narzędzi SI nauczyciele powinni brać pod uwagę cele edukacyjne, jakie chcą postawić przed uczniami i w jakim stopniu chcą, by były realizowane przy użyciu narzędzi SI.
- Nauczyciele powinni jasno zdefiniować swoje stanowisko dotyczące korzystania z narzędzi SI w celach naukowo-dydaktycznych oraz upewnić się, że przed każdorazowym użyciem SI podczas zajęć, uczniowie są zapoznawani z postawionym wcześniej stanowiskiem.
- Nauczyciele powinni umożliwić uczniom korzystanie z innych narzędzi do realizacji celów edukacyjnych, jeśli ci nie mogą lub nie chcą korzystać z SI.
- Nauczyciele nie powinni bezwarunkowo opierać się na narzędziach AI w celu weryfikowania samodzielności prac uczniów ze względu na obecny poziom rozwoju tych technologii, ponieważ niesłuszne oskarżenie ucznia o brak samodzielności niesie za sobą poważne konsekwencje emocjonalne, a także prawne.

Działanie Zgodne z Zasadami Szkoły

- Umiejętne korzystanie z narzędzi sztucznej inteligencji powinno stać się integralną częścią kompetencji zawodowych kadry szkoły. Powinny zostać przeprowadzone szkolenia dotyczące wykorzystywania sztucznej inteligencji w edukacji.
- Korzystanie z systemów SI w szkołach powinno zostać ustrukturyzowane w formie spisu rekomendowanych narzędzi AI.
- Zasady dotyczące korzystania z SI powinny zostać uwzględnione w podstawie programowej i statutach szkół.
- Sztuczna inteligencja nie powinna być wykorzystywana w sposób oczerniający dobre imię szkoły i jej społeczności.

Rekrutacja

- Szkoły wykorzystujące technologie SI przy rekrutacji powinny jasno określać, na jakich algorytmach bazują używane przez nie systemy.
- Powinny zostać wyznaczone czytelne kryteria zasad rekrutacji uwzględniane przez narzędzia SI.
- Skuteczność działania owych systemów powinna być regularnie monitorowana w celu identyfikacji i naprawy potencjalnych błędów czy uprzedzeń.
- Należy kłaść szczególny nacisk na ochronę danych kandydatów.
- W celu uniknięcia ryzyka uprzedzeń³, algorytmy rekrutacyjne powinny być trenowane przy użyciu różnorodnej bazy danych.

³ Obecnie zauważa się zjawisko stronnictwa AI na tle rasowym, etnicznym, orientacji seksualnej bądź płci wynikające z okrojonych baz danych powielających stereotypy.

Zakończenie

Sztuczna inteligencja to narzędzie, które staje się integralną częścią naszego życia i z dnia na dzień jesteśmy coraz bliżej nowej rzeczywistości, zdominowanej przez wykorzystanie AI. Jest to dla nas, jako społeczeństwa zarówno zagrożenie, ale i pole do rozwoju i wprowadzania potrzebnych innowacji, zwłaszcza w przestrzeni dydaktyczno-naukowej. Musimy jednak pamiętać, że sztuczna inteligencja w edukacji nie zastąpi nam wiedzy oraz zdolności kreatywnego i krytycznego myślenia, które jest niezbędne do używania AI w sposób zgodny z normami etycznymi. Dlatego właśnie, jako autorzy tego Kodeksu uważamy, że szkoła przy implementowaniu rozwiązań oferowanych przez SI powinna priorytetyzować wyżej wymienione umiejętności.

W dobie powszechności sztucznej inteligencji palącą kwestią stanie się ochrona praw autorskich, zagrożona przez szeroki dostęp AI do treści i dowolne ich przetwarzanie, które może wiązać się z konsekwencjami dla autorów przetwarzanych treści oraz sankcjami dla użytkowników. Zanim doczekamy się konkretnych regulacji, odpowiadających na te problemy, my, jako autorzy nawołujemy, by korzystając z SI kierować się zasadami etyki i poszanowaniem cudzej własności intelektualnej.

Ze względu na niemożliwy do zatrzymania postęp i ewolucyjny charakter sztucznej inteligencji ważnym jest, by monitorować kierunki jej rozwoju i być gotowym odpowiedzieć na czekające nas wyzwania i dylematy etyczne. W związku z tym Kodeks, tak samo jak sama sztuczna inteligencja będzie ewoluował.

Autorki i autorzy Kodeksu:

Jan Adach, Anna Bernat, Lena Maria Czerwińska, Aniola Dlouchy, Nikodem Geraszek, Julia Hintz, Olga Kowalczyk, Maja Kozłowska, Magdalena Kraszewska, Anna Michalak, Marianna Skowronek

Konsultacja:

Maja Główniewska, Zuzanna Jończyk, Hanna Kuźmitowicz, Zuzanna Rudziks, Małgorzata Rutkowska

Oprawa graficzna:

Artur Skamaj

Koordinatorce projektu:

dr Anna Czernihowska-Tymoszyk, Anna Rzepa

